

Rondblik

Voorbede en schuldbelijdenis

P. Niemeijer

Op 17 en 18 maart was er een congres aan de Theologische Universiteit over het werk van de Heilige Geest: Levend water. Zelf kon ik het niet bezoeken, omdat ik op dat moment in Roemenië was. Het is dus ook niet mijn bedoeling op het congres of op wat daar gezegd is, te reageren. Ik was er immers niet. Wel las ik met belangstelling de heldere en evenwichtige artikelen van drs. A.L.Th. de Bruijne in *De Reformatie* (jrg. 81, nrs. 29 en 30) met een terugblik op het congres.

Daarin viel me de zin op: ‘Over een speciale en meer geprofileerde gebedsdienst van de kerk in geval van ziekte bestond meer overeenstemming, al zagen sommigen in een *ziekenzalving* geen meerwaarde boven het gebed zelf’ (p. 519v). De zin haakte bij me omdat hij me Jakobus 5 voor de geest bracht, een gedeelte waar ik enige tijd geleden zelf mee bezig geweest was. Daar is immers sprake van het gebed voor en de zalving van een zieke. Omdat op een andere conferentie B. Kamphuis aangaf dat de beslissing over gaven en diensten op het vlak van de exegese dient te vallen, lijkt het me zinnig iets door te geven van mijn bevindingen op dat gebied. Ik werd in mijn eigen bevindingen bevestigd door bijdragen van anderen die ik na mijn eigen studie van Jakobus 5 las. Ik noem R.Th. Pos in zijn boekje *Leven met God* (uitg. Woord en Wereld, nr. 67) en A.N. Hendriks in een artikel in *Nader Bekeken*, jrg. 13, nr. 2. Laat me eerst het gedeelte uit Jakobus 5 afdrukken waarom het gaat. Daarbij begin ik in vers 13 en ga ik door tot en met vers 18. Ik doe dat in de vertaling-1951.

Heeft iemand onder u leed te dragen? Laat hij bidden. Is iemand blij te moede? Laat hij lofzingen. Is er iemand bij u ziek? Laat hij dan de oudsten der gemeente tot zich roepen, opdat zij over hem een gebed uitspreken en hem met olie zalven in de naam des Heren. En het gelovige gebed zal de lijder gezond maken, en de Here zal hem oprichten. En als hij zonden heeft gedaan, zal hem vergiffenis worden geschonken. Belijdt daarom elkander uw zonden en bidt voor elkander, opdat gij genezing ontvangt. Het gebed van een rechtvaardige vermag veel, doordat er kracht aan verleend wordt. Elia was slechts een mens zoals wij en hij bad een gebed, dat het niet regenen zou, en het regende niet op het land, drie jaar en zes maanden lang; en hij bad opnieuw, en de hemel gaf regen en de aarde deed haar vrucht uitspruiten.

Gebedsgenezing

Jarenlang heb ik wat om dit hoofdstuk heen gelopen zonder er voor mijn gevoel echt ‘uitgekomen’ te zijn. Natuurlijk, je kreeg er vragen over en beantwoordde die naar beste kunnen. Maar nooit naar volle bevrediging. Je las erover en je merkte dat anderen met dezelfde vragen worstelden. Geldt wat Jakobus hier schrijft, nog altijd? Geneest God altijd op het gebed? Moeten wij onze zieken zalven? Hoe zit het met het verband tussen ziekte en zonde? En tussen schuldbelijdenis en genezing? Gaat het zo simpel als het hier in Jakobus 5 lijkt te staan?

Kennelijk was ik niet de enige die in pleidooien voor gebedsgenezing iets voelde wringen. Ik leek geholpen te worden door de opvatting dat het in Jakobus 5 om iets tijdelijks ging. De hier genoemde oudsten zouden heel specifieke oudsten zijn: de oudsten van de eerste christelijke gemeente van Jeruzalem, die over een speciale gave beschikten die met hun sterven uit de kerk is verdwenen. Maar deze oplossing voldeed me toch niet echt. Nergens wekt Jakobus 5

immers de indruk dat het om een *tijdelijk* gebod gaat. Bovendien wordt in vers 16 gesproken over het *elkaar* belijden van zonden en het voor *elkaar* bidden, en dat is breder dan alleen de oudsten. En daar komt dan nog 'es bij dat we van de oudsten ook geen mensen met bijzondere gaven moeten maken, want Jakobus verwijst ter onderbouwing naar het voorbeeld van Elia die 'slechts een mens zoals wij' was (vs. 17). Juist niet iemand met speciale gaven van gebed of genezing!

Een andere oplossing diende zich aan: het woord dat met 'ziek' vertaald is, kan ook 'zwak' betekenen, en op zwakte in het geloof zien. Voor 'genezing' moet je dan 'redding, behoud' lezen, wat het Griekse woord ook kan betekenen. Maar ook deze oplossing voor mijn problemen bevredigde me niet. Ik stem L. Floor toe dat de olie in vers 14 - en trouwens ook het Griekse woord voor 'genezen' in vers 16, dat wél uitsluitend op genezing ziet - in de richting wijzen van ziekte.

Dat er geen rechtstreekse en onlosmakelijke link hoeft te liggen tussen bidden en genezing, is me wel duidelijk. Ik wijs op een aantal elementen in Jakobus 5. Jakobus verwijst de zieken niet naar 'gebedsgenezers', maar naar 'oudsten' van wie niet bekend is dat ze over enige gave op dit gebied beschikten. Ze waren net als Elia 'slechts mensen zoals wij' (vs. 17). Jakobus zegt niet dat het gebed van een rechtvaardige *alles* vermag, maar *veel*. Verhoring van het gebed vindt ook niet *automatisch* en *vanzelfsprekend* plaats, maar 'doordat er kracht aan verleend wordt', en wel door God (L. Floor). Daaraan gaat een aparte beslissing van de Here vooraf. Het bidden *opdat* u genezing ontvangt in vers 16, is ook wat anders dan bidden *zodat* u genezing ontvangt. Het gaat over het *doel* waarvóór gebeden wordt ('opdat'; en je kunt zelfs vertalen met: bidden 'dat'), en niet over het noodzakelijke *gevolg* van het bidden (er staat niet: 'zodat'). Hoe terecht deze waarnemingen ook zijn, toch is ook hiermee het verhaal nog niet rond volgens mij. Want deze opmerkingen zijn nogal defensief getoonzet en kunnen gemakkelijk een sfeer ademen waarin je de roeping tot bidden relativeert in plaats van beklemtoont. En dat laatste is toch de bedoeling van Jakobus! Wat heeft hij toch op het oog?

Bidden voor elkaar: niet magisch

Er was als het om het bidden gaat, nog een vraag die bij me rees n.a.v. dit bijbelgedeelte. Wat betekent het 'bidt voor elkaar'? Wat bedoelt Jakobus ermee? Spoort hij ons aan om bij ziekte met een zo groot mogelijke groep te gaan bidden om meer kans te maken dat we de Here verbidden en Hij genezing schenkt? Moeten we al onze gebedskracht inzetten om de Here gunstig te stemmen? En heeft het gebed van velen dan meer kracht dan dat van een enkeling? De Bijbel leert ons om in de kerk van Christus *met* elkaar te bidden. We krijgen de opdracht *samen* te bidden voor de voortgang van Gods werk en rijk. En we moeten bidden '*voor* alle mensen'. Voor hun bekering, geloof en heiliging. Voor hun brood en bewaring. Alles wat ons bezighoudt, ook in onze relaties met vrienden, medekerkleden en andere mensen, mogen we biddend in Gods handen leggen. We éren de Here door Hem nergens buiten onze zorgen en verlangens te houden.

In dat bidden met en voor elkaar éren we niet alleen *de Here*. We leven er ook in mee met *elkaar*. En we zoeken er steun in bij elkaar. Als in de kerk één lid lijdt, lijden alle leden mee. Wat is er beter dan om in spannende tijden samen de Here te zoeken? In het 'onze Vader' leer ik ook niet alleen bidden voor mijn eigen brood en vergeving, maar voor *ons* dagelijks brood en voor vergeving van *onze* schulden. Bidders zijn nooit individualisten. Maar meelevers met anderen. En bidders voor en met anderen.

In de kerk bidden we dus *mét* en *vóór* anderen. Maar we mogen in onze voorbede niet *magisch* gaan denken. Zoals iemand eens opmerkte: je mag niet bidden uit gewoonte, maar je mag ook niet bidden uit bijgeloof. Het is niet zo dat wij, mensen, het bidden extra krachtig kunnen maken door het *aantal* waarmee of door de *manier* waarop we bidden. De Here Jezus

waarschuwt dat we onze gebedskracht niet moeten zoeken in *onze* woorden en manieren. Wij hoeven ook niet precies te weten wat de Here het beste kan doen. Wij hoeven Hem niet precies te kunnen vertellen hoe Hij iets het beste aan kan pakken. Paulus schrijft dat wij van onszelf helemaal niet weten wat we bidden moeten naar behoren, maar op de voorbede van de Heilige Geest zijn aangewezen. Onze kracht ligt niet in wat *wij* kunnen en doen en de Here kunnen adviseren, maar in de Here zelf en in zijn beloften. Wij hebben in Hem een hemelse Vader die weet wat wij nodig hebben. En die niet pas luistert als wij voldoende gebedskracht en kwaliteit op de been brengen. Zijn Geest bidt voor ons. En zijn Zoon neemt het voor ons op.

Nergens spoort de Bijbel ons aan om het in gecoördineerde gebedsacties te zoeken, alsof we dan méér kans zouden maken. Allemaal tegelijk bidden. Of allemaal in dezelfde richting bidden. Of heel dwingend bidden. Het is opvallend dat de Bijbel ons voor het gebed naar de kerk, naar ons huis en naar de binnenkamer verwijst. Onze Vader die in het verborgene ziet, weet wat wij nodig hebben. Wij hoeven Hem niet op allerlei manieren en met inzet van allerlei methodieken 'om te praten'. Dat is een belediging voor Hem. Alsof Hij in Christus geen goede en genadige Vader is! Dat hoeft Hij niet meer te worden. Dat is Hij: barmhartig en vol liefde. En in Christus luistert Hij naar elk van zijn kinderen (Ps. 34). Hij kent ons bij name en heeft ons hoofd voor hoofd zijn gunst en liefde toegezegd. Hij is nabij ieder die Hem aanroept in waarheid (Ps. 145:18). De Here hoort niet pas bij een massa bidders! Wij hebben niet vele menselijke voorbidders voor onze zaak nodig, om meer kans op verhooring te maken. Wij hebben een hemelse Voorspraak: Jezus Christus. Hij is de Enige. En aan Hem hebben wij genoeg. Geen mens moet zich naast Hem dringen. Zijn voorspraak is genoeg om alles te ontvangen wat nodig is. En alle vertrouwen op mensen buiten Hem doet afbreuk aan zijn eer.

Bidden namens de zieke die het zelf niet kan

Maar Jakobus mobiliseert toch voorbidders in het geval iemand ziek is? Hij schrijft toch dat je, als je ziek bent, anderen moet roepen om voor je te bidden en je met olie te zalven?

Het was voor mij een eye-opener toen ik me realiseerde dat de desbetreffende perikoop uit Jakobus 5 met vers 13 begint. 'Heeft iemand onder u leed te dragen? Laat hij bidden. Is iemand blij te moede? Laat hij lofzingen. Is er iemand bij u ziek, laat hij dan de oudsten van de gemeente bij zich roepen om over hem een gebed uit te spreken en hem te zalven in de naam van de Here.'

Het 'leed' dat in vers 13 genoemd wordt, is heel algemeen. Daaronder kan ook ziekte vallen. Dat doet de vraag rijzen waarom er in vers 14 dan wordt gezegd: is er iemand bij u ziek? Die situatie viel toch al onder vers 13? Of gaat het in vers 14 om een speciale situatie die zich onderscheidt van die in vers 13? Kennelijk! Maar waarin zit dan het verschil?

Er valt nog wat op. Gesteld dat het 'ziek' van vers 14 niet in het 'leed' van vers 13 is inbegrepen, en iets anders is dan dat 'leed', dan gebeurt er in vers 14 iets vreemds. Is er iemand ziek?, luidt de vraag. Je verwacht in het verlengde van vers 13 dan als antwoord: laat hij bidden! *Zelf* bidden! Maar dat staat er niet! Hij moet ánderen roepen.

Dat is opmerkelijk! In vers 13 is de lijder zelf actief: *hij* moet bidden. In vers 14 wordt er voor de lijder gehandeld. Er *wordt* voor hem gebeden en hij *wordt* gezalfd.

De zieke van vers 14 wordt ook aangeduid als iemand die is uitgeput (het woord 'lijder' in vs. 15 ziet daarop) en die 'opgericht' moet worden (ook vs. 15). Kennelijk kan hij niet meer op eigen benen staan. Hij is zelfs tot bidden niet meer in staat. Hij heeft gewoon geen kracht (vs. 16) meer om te bidden.

Voor het niet meer *zelf kunnen* bidden kunnen verschillende redenen zijn. Iemand kan te ziek zijn en te uitgeput. Maar het kan ook door een leven in zonde komen. Ook dat belemmert het bidden (vgl. bijv. 1 Petr. 3:7).

Waarom leiden deze waarnemingen in Jakobus 5 me? Tot de overtuiging dat het in vers 14 gaat om een zieke die zo zwak is dat hij niet meer zelf kan bidden. Misschien is hij te ziek. Misschien is hij nog maar pas tot geloof gekomen en daardoor zwak. Misschien blokkeert zonde hem in zijn omgang met God. Het kan allemaal. En misschien zijn er nog wel meer redenen te bedenken waarom hij niet zelf bidden kan. Zo iemand moet de oudsten van de gemeente roepen om voor hem te bidden. Het gaat er niet om dat er een massa mensen *voor* hem gaat bidden. Maar dat er *namens* hem gebeden wordt. Zoals dat bij ons ook gebeurt in het pastoraat. Je zoekt als pastor met en namens de zieke de Here. Je bidt om zijn genezing. Eventueel vraag je geen oudste, maar een broeder of zuster. Je kunt in de gemeente immers ook voor elkaar bidden, zoals vers 16 duidelijk maakt. Dat 'elkaar' is breder dan de kring van de oudsten. Terwijl het zich tegelijk wel tot de kring van de gemeente beperkt. Je zoekt je genezing niet buiten de Here of los van zijn gemeente. Je zoekt je steun in het bidden bij elkaar: binnen de kerk van de Here.

Belijdt elkaar uw zonden

Belijdt elkaar uw zonden, schrijft Jakobus. Ook hier wordt soms een algemene opdracht van gemaakt, nl. om open en soms zelfs haast wat exhibitionistisch met je zonde om te gaan. Als je dat niet wilt, ben je eigenlijk nog niet echt vrij. Dan sta je nog te weinig in de vergeving. Naar mijn overtuiging valt een dergelijke redenering niet op Jakobus 5 te baseren.

We lezen in de Bijbel nergens dat er een plicht is tot *publieke* schuldbelijdenis van al onze zonden als voorwaarde voor vergeving. We moeten *de Here* al onze zonden belijden. Toen David dát deed en aan de HERE zijn schuld beleed, vergaf de HERE hem. En hij spoort in Psalm 32 dan ook iedere vrome aan om tot de HERE te bidden wanneer Hij Zich laat vinden. Dát moeten zijn volksgenoten van hem leren. Het is de rijkdom van het evangelie!

In het Nieuwe Testament lezen we hetzelfde bij de apostel Johannes. Indien wij onze zonden belijden, is de Here getrouw en rechtvaardig om ze ons te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid. Bij de HERE is vergeving. En niemand moet aan de rijkdom daarvan afdoen of Gods genade aan aanvullende en zelfbedachte voorwaarden binden. Ook niet aan de voorwaarde van een groep waar je je bede om vergeving eerst in moet brengen.

Het belijden van zonden aan elkaar is wél nodig in het geval iemand tegen een ánder gezondigd heeft. Dan moet je bij die ander goedmaken wat je misdeed. Open en eerlijk. En je moet soms ook publiek schuld belijden als je zonde een openbaar karakter had en publieke aanstoot gaf. In onze kerkorde wordt wat dat betreft een duidelijke lijn getrokken. *Geheime* zonde moet zoveel mogelijk verborgen blijven. Over de wijze van schuldbelijdenis bij *openbare* aanstootgevende zonde beslist de kerkenraad (art. 75 KO).

Er is nog een mogelijkheid om een ander je zonden bekend te maken. Het kan zijn dat je worstelt met een geheime boezemzonde, waar je alleen niet uitkomt. Je verdrinkt erin. Je wilt hulp. In zo'n situatie kun je iemand anders in vertrouwen nemen en vragen je te helpen in je gevecht ertegen. Je biecht hem je zwakheid op en vraagt hem je daarin te helpen. Het is een middel dat bijvoorbeeld bij seksverslaving wel wordt aanbevolen. Vertel iemand anders je probleem en laat hem je helpen. Het spreekt vanzelf dat het daarbij nauw steekt en dat het veel vertrouwen vraagt, zoals ik in de inleiding al weergaf. Het hart heeft immers volgens Spreuken zijn eigen geheimen. Daar moet zorgvuldig mee omgegaan worden.

Het gebed van een rechtvaardige

Met dit laatste komen we in de buurt van Jakobus 5. Want waar gaat het Jakobus om als hij oproept elkaar de zonden te belijden?

De situatie is: iemand kan niet bidden. Omdat hij te zwak en te uitgeput is. Of omdat hij nog maar pas gelooft. Maar het kan ook omdat zonde hem blokkeert naar de Here toe.

‘Als iemand zonde heeft gedaan’, schrijft Jakobus: dat hoeft dus niet altijd het geval te zijn. Maar het kán wel! In dát geval moet de zieke niet iemand vragen voor hem te bidden zonder hem in vertrouwen te nemen over de zonde die hem blokkeert. Je kunt niet iemand vragen om voor jou te bidden en intussen de zonde die je in de weg zit, stilhouden. Geen verborgen agenda! Eerlijk zijn tegen de oudste (niet voor niets noemt Jakobus in dit verband juist hen!) of de broeder of zuster die je vraagt om voor je te bidden. Anders sta je niet recht voor God en baat het bidden niets. Dan blijft de zonde onbeleden. En is het gebed dat namens je wordt opgezonden, het gebed van een onrechtvaardige, dat God niet bereikt noch door Hem verhoord wordt.

Belijd daarom elkaar je zonden. En je zult vergeving ontvangen. Alleen in die houding kun je om genezing vragen en ontvang je die. Het gebed van een rechtvaardige vermag immers veel, zovaak de Here er kracht aan verleent.

‘Het gebed van een rechtvaardige vermag veel.’ Het is een zin die vaak geciteerd wordt als: laten we met z’n allen bidden voor dit of voor dat, want het gebed van rechtvaardigen vermag veel. Degenen die bidden voor iets of iemand, zijn dan die rechtvaardigen wier gebed tot veel in staat is.

Vreemd genoeg - maar dat terzijde - leidt dat bij gebedsgenezers niet tot de vraag of bij uitblijvende genezing zijzelf wellicht niet rechtvaardig zijn, maar wordt dan de bal naar de patiënten geschoven: die geloven niet genoeg.

Maar terug naar Jakobus 5. Hier gaat het om iets anders. Hier is de situatie dat iemand die ziek is en die niet meer kan bidden omdat hij door zonde geblokkeerd wordt, een ander voor zich laat bidden. Laat hij vooraf aan die bidder zijn zonde belijden. Want alleen als hij recht voor God staat, zal het gebed dat namens hem wordt opgezonden, veel vermogen. Het gebed van ‘een rechtvaardige’ vermag veel. Een rechtvaardige! Enkelvoud! Niet het gebed van vele rechtvaardigen (meervoud), die bidders, maar het gebed van een rechtvaardige (enkelvoud!), die zieke!, vermag veel. De rechtvaardige is hier in Jakobus 5 de zieke, die zijn schuld beleden heeft en weer recht voor God staat! Zonder rechtvaardig te zijn in Christus kun je niet voor God verschijnen.

Het is duidelijk dat ‘rechtvaardig’ hier niet betekent: schuldeloos. Want het gaat juist om een gebed *na* schuldbelijdenis! En nadat iemand zonden heeft gedaan. ‘Rechtvaardig’ betekent dus niet zondeloos, maar: je staat na belijdenis van je schuld in Christus recht voor God. Die rechtvaardigheid is onmisbaar. Een andere weg dan achter Christus aan is er niet naar de troon van God.

Het is nodig dat we dit telkens weer bedenken. Wij kunnen soms zo gemakkelijk zijn tot in ons bidden toe. We doen dan alsof de omgang met de Here een vanzelfsprekend recht voor ons is. Alsof we ons als kinderen van God niet sappel hoeven te maken over de vraag h^oe we voor de Here verschijnen. Terwijl Hij de Heilige is en geen zonde kan verdragen. Die we niet ánders onder ogen kúnnen komen dan wegschuilend en ons beroepend op Christus’ werk. Ook de voorbede kan niet anders dan in Christus’ naam! Ook als we vragen om voor ons te laten bidden, moeten we wel voor Gods troon kunnen komen. En dus onze schuld beleden hebben. Het gebed van een in Christus *rechtvaardige* vermag veel.

Het zal duidelijk zijn dat iedere voorbidder die van een zieke hoort welke zonde hem dwarszit, veel vertrouwen ontvangt. En dat vertrouwen ook waard zal moeten blijken te zijn. Niet voor niets kennen ambtsdragers de verplichting om met de hun toevertrouwde informatie zeer zorgvuldig om te gaan.

Volgende maand verder DV. Dan gaat het over de ziekenzalving en hoop ik een paar conclusies te trekken.